

TOSHKENT VILOYATIDA BALIQCHILIKNI RIVOJLANTIRISH UCHUN KANALLAR VA IRRIGATSIYA TIZIMLARINING IMKONIYATLARI

Umurzoqov Shaxzodbek Dilmurod o'g'li

Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti tayanch doktoranti

Chirchiq, O'zbekiston

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada Toshkent viloyatida baliqchilik sanoatini rivojlantirish uchun mavjud kanallar va irrigatsiya tizimlarining imkoniyatlari har tomonlama o'rganiladi. Maqolada, hududning tabiiy-geografik sharoitlari, jumladan, Chirchiq va Ohangaron daryolari, shuningdek, Bo'zsuv va Qorasuv kabi asosiy kanallarning baliqchilik tarmog'iga ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, suv resurslaridan foydalanishning ekologik va iqtisodiy jihatlari yoritilib, baliqchilik xo'jaliklari uchun optimal joylashuv omillari aniqlanadi. Maqolada mavjud suv infratuzilmasidan samarali foydalanish bo'yicha ilg'or xalqaro tajribalar, xususan, Niderlandiya, Norvegiya va Xitoy davlatlarining baliqchilik sohasi bo'yicha muvaffaqiyatli modellarini o'rganishga alohida e'tibor qaratilgan. Toshkent viloyati irrigatsiya tizimlari va tabiiy suv resurslari orqali baliqchilik sanoatini yanada rivojlantirish uchun katta potensialga ega. Baliqchilikni rivojlantirish jarayonida ekologik barqarorlik, iqtisodiy samaradorlik va innovatsion texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan, maqolada mahalliy sharoitlarga mos ravishda ishlab chiqilgan tavsiyalar asosida, baliqchilik xo'jaliklarini tashkil etish va ularni barqaror rivojlantirishga doir aniq ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar. Toshkent viloyati, baliqchilik, baliqchilik xo'jaliklari, xorijiy tajribalar, irrigatsiya tizimlari, kanallar, suv resurslari, ekologik barqarorlik, iqtisodiy samaradorlik, agroturizm, suv omborlari.

THE POSSIBILITIES OF CANALS AND IRRIGATION SYSTEMS FOR THE DEVELOPMENT OF FISHERIES IN THE TASHKENT REGION

Umurzoqov Shaxzodbek Dilmurod o'g'li

Basic doctoral student at Chirchik State Pedagogical University

Abstract. This scientific article will comprehensively explore the possibilities of existing canals and irrigation systems for the development of the fishing industry in the Tashkent region. The article scientifically analyzes the natural and geographical conditions of the area, including the impact on the fishing network of the Chirchik and Akhangaran rivers, as well as the main channels such as Bozsu and Karasu. The environmental and economic aspects of the use of water resources are also highlighted and the factors of the optimal location of fisheries are determined. The article focuses on the study of international best practices in the effective use of existing water infrastructure, in particular the successful models of the fishing sector in the Netherlands, Norway and China. Tashkent region has great potential for further development of the fishing industry due to irrigation systems and natural water resources. In the process of fisheries development, environmental sustainability, economic efficiency, and the use of innovative technologies are becoming important. In this regard, the article develops specific scientific and practical proposals for the organization of fisheries and their sustainable development based on recommendations developed in accordance with local conditions.

Keywords. Tashkent region, fisheries, fisheries, foreign experience, irrigation systems, canals, water resources, environmental sustainability, economic efficiency, agrotourism, reservoirs.

KIRISH

Toshkent viloyati O'zbekistonning markaziy qismida joylashgan bo'lib, hududining katta qismi tekisliklardan iborat. Viloyatning tabiiy geografik o'rni unga qulay agroiklim sharoitlarini ta'minlaydi. Toshkent viloyatining iqlimi

kontinental bo'lib, yoz oylarida issiq va quruq, qish oylarida esa mo'tadil sovuq bo'ladi. O'rtacha yillik yog'in miqdori 250-400 mm atrofida bo'lib, asosan qish va bahor fasllariga to'g'ri keladi.

Viloyatning asosiy ichki suv manbalari Chirchiq daryosi, Ohangaron daryosi, Qorasuv, Bo'zsuv va boshqa kanallardan iborat bo'lib, ushbu suv resurslari qishloq xo'jaligi va baliqchilik uchun muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, **Bo'zsuv kanali, Chirchiq daryosi va Tuyabo'g'iz suv ombori** viloyatda baliqchilikni rivojlantirish uchun katta potensialga ega bo'lib, ushbu suv havzalari baliqchilik xo'jaliklarini kengaytirish va agroturizmni rivojlantirish imkonini beradi [3].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Baliqchilik sanoatini rivojlantirishda mavjud kanallar va sug'orish tizimlarining imkoniyatlaridan samarali foydalanish viloyatda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashda muhim omil bo'lishi mumkin. Mavjud suv resurslaridan maqsadli foydalanish nafaqat baliqchilik tarmog'ini kengaytiradi, balki atrof-muhit barqarorligini ta'minlashga ham xizmat qiladi [2]. Ushbu maqolada Toshkent viloyatida baliqchilikni rivojlantirish uchun kanallar va irrigatsiya tizimlarining imkoniyatlari va geografik asoslari ko'rib chiqiladi.

Toshkent viloyatidagi irrigatsiya tizimlari va ularning baliqchilik uchun ahamiyati. Toshkent viloyati hududida keng irrigatsiya tarmog'i mavjud bo'lib, ushbu tizim baliqchilikni rivojlantirish uchun muhim manba hisoblanadi. Quyida asosiy irrigatsiya tizimlari va ularning baliqchilik uchun ahamiyati keltirilgan:

- **Qorasuv kanali:** Toshkent viloyatining asosiy suv arteriyalaridan biri bo'lib, qishloq xo'jaligida va baliqchilikda keng qo'llaniladi. Kanaldagi suv

oqimi yil davomida barqaror bo'lib, baliq yetishtirish uchun qulay sharoit yaratadi.

- **Bo'zsuv kanali:** Bu kanal Toshkent shahri va viloyatining qishloq xo'jaligi maydonlarini sug'orishda muhim ahamiyatga ega. Undan foydalanish baliqchilik xo'jaliklari uchun qo'shimcha suv resurslarini ta'minlaydi.
- **Chirchiq daryosi va uning tarmoqlari:** Chirchiq daryosi Toshkent viloyati suv ta'minotining asosiy manbalaridan biri bo'lib, uning irmoqlari baliqchilik xo'jaliklari uchun tabiiy yashash muhitini yaratadi [4].
- **Tuyabo'g'iz suv ombori:** Baliq yetishtirish va tabiiy suv muhitini yaratish uchun juda muhim suv havzasi hisoblanadi. Bu yerda sun'iy baliqchilik xo'jaliklarini tashkil etish imkoniyati mavjud.

NATIJALAR

Kanallar va suv havzalarida baliqchilikni tashkil etishning afzalliklari.

Toshkent viloyatidagi kanallar va irrigatsiya tizimlaridan foydalanish orqali baliqchilikni rivojlantirish quyidagi afzalliklarga ega:

- **Ekologik barqarorlik:** Sun'iy suv havzalari va kanallar baliq uchun tabiiy yashash joyini yaratadi. Suv muhitining tozalanishi va tabiiy oziq-ovqat zanjirining shakllanishi ekologik barqarorlikni oshiradi [5].
- **Iqtisodiy samaradorlik:** Sug'orish kanallaridan foydalanish baliqchilik xo'jaliklariga katta infratuzilma investitsiyalarisiz faoliyat yuritish imkonini beradi. Bu esa tadbirkorlar va fermerlar uchun qo'shimcha daromad manbai bo'lishi mumkin [1].
- **Mahalliy bozorni ta'minlash:** Mahalliy talabni qondirish uchun yangi baliq yetishtirish manbalarini yaratish oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bundan tashqari, yangi ish o'rinlari yaratilishi bilan iqtisodiy faollik ham oshadi.

- **Biologik xilma-xillikni saqlash:** Suv havzalarida baliq yetishtirish tabiiy populyatsiyalarning saqlanishi va ko'payishiga yordam beradi. Bu ekologik muvozanatni saqlash uchun muhim ahamiyatga ega.
- **Turizm va rekreatsiya imkoniyatlari:** Baliqchilik xo'jaliklari va suv havzalarida turizm va rekreatsiya faoliyatini rivojlantirish imkoniyati mavjud. **Baliq ovlash turizmi, gastronomik festivallar va tabiiy dam olish maskanlari orqali mahalliy iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatish mumkin [6].**

MUHOKAMA

Xorijiy tajriba va xalqaro amaliyot. Baliqchilik sohasi bo'yicha rivojlangan davlatlar tajribasidan o'rganish muhim ahamiyatga ega. Masalan:

- **Niderlandiyada** kanallardan foydalangan holda baliqchilikning innovatsion texnologiyalari joriy etilgan bo'lib, bu suv resurslaridan samarali foydalanish imkonini beradi.
- **Norvegiyada** baliqchilik sohasi ilg'or texnologiyalar asosida rivojlangan bo'lib, suv resurslarini to'g'ri boshqarish va ekologik muhofazaga katta e'tibor qaratiladi.
- **Xitoyda** baliqchilik qishloq xo'jaligi bilan integratsiyalashgan bo'lib, agro-baliqchilik majmualari orqali ekstensiv va intensiv usullar muvaffaqiyatli qo'llaniladi [7].

XULOSA

Toshkent viloyatidagi kanallar va irrigatsiya tizimlari baliqchilikni rivojlantirish uchun ulkan imkoniyatlarga ega. Ushbu suv resurslari iqtisodiy samaradorlikni oshirish, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va atrof-muhit muhofazasiga xizmat qilishi mumkin.

Baliqchilik sohasi bilan bog‘liq muammolarni bartaraf etish uchun **suv sifati monitoringini kuchaytirish, maxsus baliqchilik xo‘jaliklarini tashkil etish va turizm bilan integratsiyalashgan loyihalarni rivojlantirish** muhim ahamiyatga ega. Bu yondashuvlar orqali nafaqat baliqchilik sohasining rivojlanishi, balki viloyatda ekologik va iqtisodiy barqarorlik ta‘minlanishi mumkin.

Kelajakda **Toshkent viloyatida agroturizm va baliqchilikni birlashtirgan innovatsion loyihalar** amalga oshirilishi orqali ushbu tarmoqni yanada yuqori bosqichga olib chiqish imkoniyati mavjud.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. **B. R. Karimov, A. M. Yo‘ldoshev (2021)** – "Sug‘orish tizimlari va baliqchilik: ekologik va iqtisodiy jihatlar". Toshkent: Fan va Taraqqiyot.
2. **S. P. Ivankov (2019)** – "Ichki suv havzalarida baliq populyatsiyasini saqlash va rivojlantirish". Moskva: Ekologiya nashriyoti.
3. **X. X. Toshmatov (2020)** – "O‘zbekiston tabiiy geografiyasi". Toshkent: Fan va Texnologiya nashriyoti.
4. **"Chirchiq daryosi va uning gidroenergetik imkoniyatlari" (2022)** – O‘zbekiston Respublikasi Suv xo‘jaligi ilmiy markazi.
5. **O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi (2023)** – "O‘zbekistonning ichki suv havzalari ekologik holati".
6. **O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi (2023)** – "Akvakultura texnologiyalarining rivojlanishi va baliqchilik sektoriga ta‘siri".
7. **FAO (2021)** – "Sustainable Aquaculture Development: Case Studies from Central Asia".